

شبه خوانی و حفظ اصالت آن

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

دوره ۱۳

والله اعلم
نماینده
روزنامه
دوره ۱۳

در ماه محرم و صفر دیدیم که شبیه خوانان فعال تر از همیشه به برگزاری این آئین سنتی پرداختند و هنرمندان و منتقدان نیز در مورد وضعیت امروزی آن بسیار حرفها زدند. برخی خواستار تحول در آن بودند و گروهی این آئین را در معرض خطر نابودی دیدند. به هر حال آنچه مسلم است تعداد کثیر اجراهای شبیه خوانی در کشور و برگزاری سوگواره‌های متعدد در نقاط مختلف نشان داد که نگرانی برای نابودی این آئین بی مورد است. اما مسلماً نیاز به توجه بیشتر و بازنگری در بسیاری از اجراها باید امری فوری تلقی شود.

در این زمینه یادآور می‌شویم که باید توجه همگان، اعم از گردانندگان این مجالس، یا کارشناسان و مسئولان را به حفظ سنت و اصالت در این هنر جلب کنیم و همچنین برای نگاهداشت این میراث فرهنگی معنوی تلاشی جدی‌تر صورت دهیم.

واقعیت اینست که شناخت دقیق این هنر و آئین مذهبی از آن همه نیست. نه تمامی تعزیه‌خوانان، تعزیه‌شناسان و نه همه دست‌اندرکاران هنرنمایش و روزنامه‌نگاران در این زمینه متخصص‌اند. اما متأسفانه ادعا و اظهار نظرهای بی‌وجه فراوان است.

برگردیم به موضوع آسیب‌هایی که ممکن است به اصالت این هنر لطمه وارد کند. در ماههای محرم و صفر امسال مجالس بسیاری دیدیم که اغلب نیز با همراهی گروههای کثیری از مردم همراه بود و نشان می‌داد که تا چه حد این آئین مورد احترام

مردم است و تا چه اندازه مشارکت در آن اهمیت و ارزش دارد. اما گاه برخی گروه‌های شبیه‌خوان همچنان بی‌توجه به شیوه‌های خواندن و تصحیح نسخ موجود به اجرای برنامه می‌پردازند، و در حفظ و ضرباهنگ‌ها، حفظ قراردادهای حرکات و به کار بردن لباس‌های خاص هر شخصیت، سهل‌انگاری‌هایی صورت می‌گیرد. مثلاً در یکی از این برنامه‌ها لباس‌هایی دیده شد که به تقلید از برخی لباس‌های سرداران در سریال‌های تلویزیونی تهیه شده بود و بهیچوجه ارتباطی با اصل شبیه‌خوانی نداشت، و استفاده از میکروفون که بارها به آن اشاره شده است. همچنین مورد مهم دیگر که باید بسیار جدی تلقی شود اینست که در سالهای اخیر بسیاری می‌کوشند تعزیه را به عنوان نمایشی شرقی و جذاب برای مردم دیگر نقاط جهان، به کشورهای غربی ببرند و از این طریق نام و نانی کسب کنند. طبیعی است که فی‌نفسه همه ما خواستار شناساندن این هنر مهم و این آئین مذهبی در سراسر جهان هستیم، اما همچنین باید مراقب باشیم که "تعزیه" کالائی نشود که به دست سوداگران، ارزش واقعی‌اش را از دست بدهد.

متأسفانه دیده شده است که برخی گروه‌ها که راهی چنین سفرهایی می‌شوند، شوق سفر را بسیار مهم‌تر از اصالت برگزاری مجلس می‌پندارند و کارها را کارشناسی نشده و نسخه‌ها را تصحیح نشده، به مردم دیگر نقاط جهان نشان می‌دهند. این کار در حال حاضر بزرگترین ضربه‌ای است که می‌تواند به این هنر مهم و این میراث با ارزش ما وارد شود. به همین دلیل از تمامی کسانی که چنین برنامه‌هایی دارند می‌خواهیم که قبل از سفر با مرکز هنرهای نمایشی و کارشناسان کانون نمایشهای سنتی و آئینی تماس بگیرند و از کمک‌های آنان برای بهتر اجرا شدن مجالس تعزیه کمک بگیرند. این کار هم به نفع تقویت برنامه‌ای است که توسط آنان به اجرا درمی‌آید و هم کوششی است برای حفظ اصالت هنر شبیه‌گردانی.